

การจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ จากการขอทาน¹

ดร.ไพรัช บวรสมพงษ์²

■ ABSTRACT

The research “The Problems of Human Trafficking in Begging Exploitation” aimed to study causes and situations of begging problems in Thai society, perspectives on beggar and begging, including the analysis of the precious measurement of begging problems, in order to provide recommendations to tackle the problems of human trafficking in forced begging.

Qualitative research was designed to this research and the data was gathered by mixed methods, such as documentary research, key informant interviews, group discussions and field study, to understand the problem. Also, content analysis and descriptive research were used to analyze the gathered data and presented the research results.

The research results showed that the problem of human trafficking in forced begging was extremely complicated which linked to the social value of “giving.” The occurred begging phenomenon was motivated by poverty and easy income that formed many groups of beggars both of Thai beggars and beggars from neighbour countries.

¹ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยจากกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Moreover, the social point of view in the problem was still “the begging is normal” and “giving is merit making,” the begging problem therefore was repeatedly produced and its impact was wider. Although, the begging was related to human trafficking gangs and transnational organized crime groups, the measurements and solutions were not consistent with the root cause of the problem, for example, to order and control beggars in shelters or to recover them by old-fashion occupational training. The limitation of victim identification was also a cause of ineffective victim protection and offender prosecution.

Therefore, the recommendations to combat the human trafficking problem were to start with the process of fact finding in order to screen victims of human trafficking, to lead them and their family to the process of witness protection, and to recover and prepare them for participating in the process of offender prosecution. For conducting all processes, multidisciplinary was needed. In case of people in society, the correct giving concept was needed, so there should be programs to promote understanding and awareness that giving should be correctly done and no need to give money to beggars because Thailand had the social welfare system to take care of every vulnerable group of Thai citizen.

Keywords: Human Trafficking, Human Trafficking Combat, Begging Exploitation, Forced Begging

■ บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงที่มาและสถานการณ์ของปัญหาขอทานในสังคมไทย มุมมองเกี่ยวกับขอทานและการขอทาน รวมถึงการวิเคราะห์มาตรการจัดการปัญหาขอทานเพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับขอทาน

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบหลายวิธีการไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การอภิปรายกลุ่ม การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทานเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกับค่านิยมของสังคมว่าด้วย “การให้” ทำให้ปรากฏการณ์ขอทานที่เกิดขึ้นมีหลายลักษณะทั้งที่มาจากปัญหาความยากจนอันเป็นแรงผลักดันให้ต้องมาขอทาน หรือแรงดึงดูดจากการได้เงินมาโดยง่ายทำให้เกิดกลุ่มอาชีพขอทาน หรือกลุ่มขบวนการเร่ขอทาน หรือกรณีการเข้ามาเป็นขอทานของชาวต่างชาติที่หลั่งไหลมาจากประเทศเพื่อนบ้าน

ในขณะที่มุมมองของสังคมเกี่ยวกับปัญหาขอทานยังคงมองว่า “การขอทานเป็นเรื่องปกติ การให้เป็นเรื่องของความดีงาม” ทำให้ปัญหาขอทานยังคงถูกผลิตซ้ำซึ่งปัญหาและสร้างผลกระทบในวงกว้างเนื่องจากปัญหาขอทานมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์และกระทำความผิดทางอาญาในลักษณะองค์กร

อาชญากรรมข้ามชาติ หากแต่วิธีในการแก้ไขปัญหาลับมุ่งไปที่การจัดระเบียบอันเป็นมาตรการที่มุ่งควบคุมและนำบุคคลที่มาขอทานเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ ประกอบกับข้อจำกัดในการคัดกรองและจำแนกการเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองดูแล จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามหรือดำเนินคดีกับขบวนการค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้คือ แนวทางการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทานจำเป็นต้องเริ่มจากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อจำแนก คัดกรองผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการคุ้มครอง การฟื้นฟู และการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายในการให้ความร่วมมือในการปราบปราม ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการคุ้มครองพยาน รวมถึงบุคคลในครอบครัว ซึ่งต้องทำงานภายใต้หลักสหวิชาชีพ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจและความตระหนักของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้ทานที่ถูกต้องที่ไม่จำเป็นต้องกระทำผ่านการให้เงินขอทานเนื่องจากประเทศไทยมีระบบรัฐสวัสดิการที่ดูแลในทุกกลุ่มเป้าหมาย

คำสำคัญ: การค้ามนุษย์ การต่อต้านการค้ามนุษย์ การแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน การบังคับขอทาน

■ บทนำ

ปัญหาการค้ามนุษย์ถือเป็นอาชญากรรมที่มีการจัดการที่ทันสมัย มีเครือข่ายการทำงานที่ครอบคลุมทั่วโลก ทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

ปัญหาการค้ามนุษย์แบบเดิมที่ว่าบางประเทศเป็นเพียงพื้นที่ต้นทาง (Source) หรือพื้นที่ทางผ่าน (Transit) หรือพื้นที่ปลายทาง (Destination) กลายเป็นหลายประเทศทั่วโลกได้เป็นพื้นที่ร่วม (Share Arena) ของปัญหาการค้ามนุษย์ ขณะที่แนวทางการแก้ไขปัญหของประเทศไทยที่ผ่านมายังคงใช้วิธีการบริหารจัดการด้วยระบบราชการที่เต็มไปด้วยระเบียบขั้นตอนที่ล่าช้า ไม่เท่าทันกับการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ที่มีความสลับซับซ้อนและมีการจัดการที่เป็นระบบและทันสมัย (ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ, 2558)

ดังนั้น การจัดการปัญหาการค้ามนุษย์แบบเดิมจึงยากที่จะเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ปัญหการค้ามนุษย์ให้หมดไปจากสังคมไทย ประกอบกับนักค้ามนุษย์พยายามหาเหยื่อจากแหล่งใหม่ๆ มีเครือข่ายที่ก่อตั้งกันอย่างดีในสถานที่ปลายทางต่าง ๆ และเป็นที่แน่ชัดว่ามีการเชื่อมโยงการทำงานกันระหว่างนักค้ามนุษย์และเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย³ ทำให้บรรดานักค้ามนุษย์ยังคงไม่ถูกลงโทษจากอาชญากรรมที่ตนกระทำ (ภัทริยา กิจเจริญ อ้างถึงในเนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ, 2556) การค้ามนุษย์จึงเป็นอาชญากรรมที่มีความเสี่ยงต่ำและทำกำไรอย่างมหาศาล (Lucrative Business) และเป็น 1 ใน 3 ลักษณะอาชญากรรมที่สร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุด (ควบคู่ไปกับการค้าอาวุธสงครามและการค้ายาเสพติด)

ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้อยู่ในระดับ tiers 3 (Tier 3) ในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์มาต่อเนื่อง 2 ปี (2557 และ 2558) โดยก่อนหน้านี้อยู่ในระดับ tiers 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch list) ต่อเนื่องมา 4 ปี (2553 - 2556)

³ ประเด็นดังกล่าวถูกกล่าวถึงในรายงาน Tip Report 2013, 2014 ชี้ให้เห็นถึงปัญหาสำคัญในเชิงระบบที่ต้องมีการออกแบบกลไกและมาตรการในการจัดการ

ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าประเทศไทยประสบปัญหาการค้ามนุษย์มาอย่างต่อเนื่องจนปัญหาดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสังคมที่สำคัญ เช่น ความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษาและอาชีพที่เชื่อมโยงไปยังค่านิยม ความเชื่อของคนในสังคม เช่น ขอทานหรือการแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์ในรูปแบบการนำคนมาขอทานที่ล้วนเกี่ยวข้องกับความเมตตาสงสาร การช่วยเหลือทำทาน อันเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมที่ดีในสังคมไทยว่าด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก แต่กลับกลายเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบของนักค้ามนุษย์

ปัญหาการค้ามนุษย์มีพัฒนาการนับตั้งแต่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรี ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่สังคมทุนนิยม การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (OECD, 2015) จากการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จันท์ญาติมิตรสู่การทำทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า (Commodification) และการกำหนดราคา (Price Tag) อีกทั้งยังส่งผลต่อการขยายตัวของเมืองใหญ่ซึ่งกลายเป็นพื้นที่ที่ถูกคาดหวังถึงโอกาสและการยกระดับคุณภาพชีวิต ในขณะที่

ท้องถิ่นชนบทกลายเป็นพื้นที่ล่มสลายทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากค่านิยมที่ยึดติดกับการบริโภคนิยม (Appadurai, 1984)

การเติบโตของเมืองใหญ่เป็นแรงดึงดูดให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาทั้งที่เป็นแรงงานภายในประเทศและแรงงานข้ามชาติ หากแต่ผู้คนเหล่านี้เป็นผู้คนที่ไร้รากเหง้าในมหานคร ใช้ชีวิตภายใต้ความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) แม้เศรษฐกิจในเมืองจะเฟื่องฟูด้วยกลไกการขับเคลื่อนของภาคธุรกิจเอกชน แต่มีเพียงคนส่วนน้อยที่ได้รับผลประโยชน์ (Duranton and Puga, 2013) ความไม่เท่าเทียมจึงปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป หลายคนต้องดิ้นรนด้วยการออกเร่ร่อนขอทาน (Dociu and Dunarintu, 2012) ถึงแม้แบบแผนการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดโดยการผันตัวเองมาเป็นขอทานเพื่อเลี้ยงชีพหรือครอบครัว จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมทั่วไป แต่ขอทานก็ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก^{4,5,6}

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น การแสวงหาประโยชน์จากมนุษย์ในลักษณะการนำคนมาขอทานหรือการบังคับขอทาน (Beggar Exploitation) ได้เกิดขึ้นแพร่หลายทั่วโลก⁷ รวมถึงประเทศไทยที่มีบริบทสังคม

⁴ โปรดดูเพิ่มเติมใน <https://www.youtube.com/watch?v=ejFl6JcVsLA&nohtml5=False> ที่ได้นำเสนอแง่มุมเกี่ยวกับวิถีชีวิตกลุ่มขอทานเด็กเร่ร่อนในกรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เพื่อขอเงินจากผู้คนทั่วไป ประเด็นที่น่าสนใจคือส่วนหนึ่งของกลุ่มขอทานเป็นเด็ก (หญิง) หรือสาววัยรุ่นที่ประสบปัญหาครอบครัว ไร้บ้าน ยากจน มีบุตร เข้าไม่ถึงสวัสดิการแห่งรัฐ การขอทานจึงเป็นวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่รอดได้ในแต่ละวัน อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของปรากฏการณ์ขอทานก็ยังคงปรากฏให้เห็นในกรณีที่มีกลุ่มคนที่ยึดการขอทานเป็นอาชีพในการสร้างรายได้และความมั่งคั่งให้กับตนเอง โปรดดูเพิ่มเติมใน <https://www.youtube.com/watch?v=UHFmloC86Ok>

⁵ การขอทานในบางพื้นที่เป็นผลกระทบจากความไม่มั่นคงทางสังคม (Social Insecurity) เป็นผลพวงจากการเร่ร่อนอพยพย้ายถิ่นในลักษณะขอทานเร่ร่อนยิปซี (Gypsy Begging) ที่ขอทานตามเมืองใหญ่ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <https://www.youtube.com/watch?v=bZQE-X6SIsU>

⁶ นอกจากนี้ยังพบปรากฏการณ์แสวงหาประโยชน์จากการสร้างเป็นขอทานโดยอ้างถึงปัญหาต่าง ๆ เช่น ตกรถ ไม่มีเงินประทังชีวิต การขอทานในลักษณะข่มขู่ การนำเด็กมาเร่ขอทานเพื่อขอทรัพย์สินจากประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นภาพที่มักปรากฏในหลายสังคมทั่วโลก รวมถึงสังคมไทย โปรดดูเพิ่มเติมใน <https://www.youtube.com/watch?v=Wx-o4MXEPGU>

⁷ ภาพการนำเด็กมาแสวงหาประโยชน์จากการขอทานสามารถพบเห็นได้ในหลายสังคม โดยสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันคือการทำหน้าที่เป็นธุระจัดหา (Providing/ Provider) ของขบวนการนายหน้า โปรดดูเพิ่มเติมใน https://www.youtube.com/watch?v=t5-nX_gYHPM และ <https://www.youtube.com/watch?v=FOHHeaezDEO> ที่นำเสนอสังคมสวีเดนที่มีการนำเด็กจากบิลแกเรียมาเร่ขอทาน

และวัฒนธรรมที่ตีงามว่าด้วย “การให้” การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่ยากด้อยกว่าซึ่งล้วนเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการนำพาบุคคลมาเป็นขอทานทั้งในลักษณะสมัครใจหรืออยู่เฉยบังคับเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยกลุ่มนักค้ามนุษย์ที่ดำเนินการกันอย่างเป็นขบวนการ ทำงานเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายทั้งในระดับชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงบุคคลในสังคมในฐานะ “ผู้ให้” ที่ทำให้ปรากฏการณ์ขอทานยังดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

ขอบเขตเนื้อหาของบทความวิจัยนี้ต้องการนำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับที่มาและสภาพปัญหาขอทาน มุมมองเกี่ยวกับขอทานและการขอทาน นโยบายและมาตรการการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน และข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน

■ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อปรากฏต่าง ๆ เกี่ยวกับขอทานในบริบทสังคมไทย
2. เพื่อศึกษานโยบายและมาตรการการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน

■ วิธีดำเนินการวิจัย

■ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความวารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขอทานและการจัดการ

ปัญหาขอทาน

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเป็นบุคคลที่ทำงานด้านการแก้ไขปัญหาขอทานทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาภาคเอกชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่มูลนิธิกระจกเงา พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับพื้นที่ ผู้แทนจากกองบังคับการปราบปรามความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และผู้เชี่ยวชาญจากกองต่อต้านการค้ามนุษย์

3. การอภิปรายกลุ่ม ระหว่างผู้วิจัยและผู้แทนหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาภาคเอกชน อันประกอบด้วย ผู้แทนองค์กร Friends ผู้แทนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้แทนจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผู้แทนจากสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านศรีสุราษฎร์)

4. การลงพื้นที่ภาคสนามจังหวัดสระแก้ว และจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อสังเกตการณ์ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน

■ การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการลดส่วนข้อมูล (Data reduction) เพื่อลดทอนขนาดและปริมาณของข้อมูลโดยการลงรหัส (Coding) จัดกลุ่มประเภทข้อมูล (Data Typology) รวมเป็นกลุ่มแบ่งเป็นส่วน ๆ เพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ต่อจากนั้นจะแสดงข้อมูลตามประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกันระหว่างความหมายและวัตถุประสงค์การวิจัย และหาข้อสรุปและยืนยันผลการสรุป (Conclusion and Verification) ด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัยจากการตีความ

ข้อมูลที่เทียบเคียงกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ (Data Triangulation) โดยนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

■ ผลการวิจัย

4.1 ที่มาและสภาพปัญหาขอทานในบริบทสังคมไทย

การพัฒนาประเทศภายใต้ต้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรี (Liberal Capitalism) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมสู่การบริโภคนิยม (Consumerism) วัตถุนิยม (Materialism) และทุนนิยม (Capitalism) ทำให้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาได้ขยายวงกว้างมากขึ้น (Yeh, 1989) สภาพของวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยซึ่งเป็นการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันฉันท์ญาติมิตรได้เลือนหายไป กอปรกับกระแสการพัฒนาและการขยายตัวของเมืองใหญ่ได้ทำให้เกิดการอพยพหลังไหลจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อสร้างโอกาสและการยกระดับคุณภาพชีวิต ขณะที่การมีชีวิตรอยู่ในเมืองของผู้คนกลายเป็นความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) (Shareia, 2015) ขาดทางเลือกในการดำเนินชีวิต เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก หากแต่ไร้รากเหง้าในทางวัฒนธรรมและชีวิตทางสังคม (Matunhu, 2011) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิต แบบแผนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะหลายกรณีที่เป็น

การย้ายถิ่นข้ามชาติที่เสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบทั้งด้านแรงงาน และการเสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่มีแนวโน้มความรุนแรงและจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น (พัทธกรและคณะ, 2554)

ด้วยสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดจนความสลับซับซ้อนของปัญหาสังคม ปัญหาขอทานในสังคมไทยเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางพลวัตของสังคม ไม่ว่าจะเป็นความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่มีอาชีพ เข้าไม่ถึงสวัสดิการแห่งรัฐ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง นำไปสู่การไร้ที่พึ่ง อันเป็นผลทำให้หลายบุคคลและหลายครอบครัวผันตัวเองมาเป็นขอทานเพื่อเลี้ยงชีพ บางกรณีอาจเป็นผู้มีความพิการหรือมีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้ จึงต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการขอทาน แต่ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือการขอทานที่มีการดำเนินการโดยขบวนการที่ทำเป็นธุรกิจผ่านกระบวนการลักพาตัวหรือล่อลวงนำพาเด็กมาเป็นขอทาน⁸

ลักษณะปัญหาขอทานเด็กในประเทศไทยพบว่า มีขอทานเด็กที่เป็นคนไทยและต่างด้าว⁹ โดยเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์ในลักษณะการนำพาเด็กมาแสวงหาประโยชน์ในรูปขอทานหรือขอทานเด็ก (Child Beggar Exploitation) ซึ่งมีกระจายตัวอยู่แทบทุกพื้นที่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ โดยขอทานเด็กดังกล่าวมักมาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะ

⁸ โปรดดูเพิ่มเติมใน ณิชชา บุณยสิทธิ์. (2557) ปัญหาขอทานเด็ก: ผลพวงของการพัฒนาที่ไม่สมดุล. อ้างถึงใน http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrcinf/nrc2557-article81.pdf

⁹ ข้อมูลจากการจัดระเบียบขอทานในพื้นที่กรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 14-20 ตุลาคม 2557 ซึ่งเป็นการนำร่องการจัดการปัญหาขอทาน (นโยบายการจัดระเบียบคนขอทาน) พบว่ามีจำนวนขอทานทั้งสิ้น 240 ราย แยกเป็นคนไทยจำนวน 96 ราย และขอทานต่างด้าว 144 ราย

จากประเทศกัมพูชา

จากภาพขอทานที่ปรากฏทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้น สามารถอธิบายถึงสาเหตุของการขอทานได้อย่างหลากหลาย แม้บทความนี้จะมุ่งอธิบายขอทานในมิติของการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แต่สาระสำคัญของบทความนี้ต้องการนำเสนอภาพความเข้าใจถึงสาเหตุของการเป็นขอทานภายใต้พื้นฐานแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างตามบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละยุคสมัยเพื่อชี้ให้เห็นองค์ประกอบของวัตถุประสงค์ และวิธีการที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ ซึ่งตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา การเป็นขอทานมีสาเหตุจากปัญหาด้านเศรษฐกิจคือ ความยากจน และความล้มเหลวในการประกอบอาชีพในชนบทเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกในครอบครัวอพยพเข้ามาหารายได้ในเมือง โดยหัวหน้าครอบครัวมักไปรับจ้างทำงาน ส่วนแม่บ้านที่ว่างงาน เด็กคนพิการ และคนชราจะออกไปขอทาน¹⁰

ปัญหาด้านการขาดโอกาสทางการศึกษาก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ผลักดันให้คนมาขอทาน เนื่องจากขาดความรู้ที่จะไปประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง ทำให้ขาดทางเลือกในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ คนขอทานส่วนใหญ่เคยมีอาชีพรับจ้างทั่วไปที่ใช้แรงงานหนักแลกกับรายได้ที่ไม่แน่นอน ขาดสวัสดิการ จึงเกิดความคิดที่จะขอทาน เพราะรายได้ดีโดยไม่ต้องใช้ความรู้ทักษะหรือทำงานหนัก อันแสดงให้เห็นถึงความเกียจคร้าน กรณีนี้ในบางชุมชนมีค่านิยมของชุมชนและแรงจูงใจในการขอทานอันเนื่องจากการรายได้ดีโดยไม่ต้องลงทุนลงแรง เพียงแต่ใช้ความอดทนเท่านั้น ความคิดและค่านิยมเหล่านี้เป็นการ

เลียนแบบกันได้ภายในชุมชน ซึ่งแสดงออกผ่านค่านิยมการมีวัตถุ ทรัพย์สินสมบัติ การขอทานในลักษณะนี้จึงเป็นปัญหาในเรื่องของวิถีชีวิตด้วย

ในมิติของสภาพร่างกายและจิตใจเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญ ซึ่งจะพบว่าขอทานบางรายมีสภาพความพิการทางกายหรือจิตใจ ประกอบกับไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ตลอดจนขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวหรือถูกครอบครัวทอดทิ้ง ทำให้ต้องออกไปเร่ร่อนขอทานตามที่สาธารณะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวและชุมชนที่ไม่สามารถดูแลผู้ที่ประสบปัญหาได้

สาเหตุประการสุดท้ายคืออิทธิพลของแก๊งค์ขอทาน ถือเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับขบวนการค้ามนุษย์ เพราะแสดงถึงการใช้อำนาจบีบบังคับ กระทำให้นุคคลตกเป็นทาสตน ดังนั้น รูปแบบปัญหาขอทานในสังคมไทยปัจจุบันขอทานมีที่มาจาก *ขอทานโดยความสมัครใจ* ข้อพิจารณาสำคัญคือการขอทานโดยปราศจากการบังคับ การล่อลวงหรือการชักจูงจากผู้ใด ส่วนใหญ่เป็นขอทานที่เป็นผู้ใหญ่ ลักษณะเป็นครอบครัวขอทาน คนไทยที่เป็นผู้สูงอายุหรือเป็นขอทานที่มีความพิการ อาจจะมีกรณีเด็กขอทานชาวไทยบ้างบางส่วน แต่ก็อยู่ในลักษณะเด็กเร่ร่อนที่ขอทานเพื่อประทังชีวิต

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งนั้นเป็นขอทานที่เป็นกลุ่มใหญ่และควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา มากที่สุด คือ ขอทานที่เข้าสู่วงจรขอทานโดยการถูกชักจูงหรือนำพา และหลายกรณีอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์ โดยขอทานในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่

¹⁰ ภิมรณ เจริญผล. (2537). *ทัศนคติของคนไร้ที่พึ่งต่อการฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ชายและหญิงธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี*. ภาควิชาพัฒนบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

มาจากประเทศเพื่อนบ้าน และเกือบทุกกรณีใช้เด็กเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียกร้องความสงสาร (เอกลักษณ์ หลุ่มชมแข, 2556)" ดังนั้นประเภทของการเป็นขอทานจากวิเคราะห์สาเหตุสามารถแบ่งขอทานออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (กองสวัสดิการการสงเคราะห์ ฝ่ายสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง, ม.ป.ป.) (ไพรัช บวรสมพงษ์, 2558)

1. ขอทานชั่วคราว เพื่อแก้ปัญหาความขัดสนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า อันเป็น **การขอทานที่เกิดจากความจำเป็น** (Person in Trouble/ in Needs) คือผู้ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตขาดโอกาสและการเข้าถึงระบบสวัสดิการหรือการคุ้มครองทางสังคม ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการตนเองและชีวิตครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์หรือในบางกรณีมีความยากจนขาดที่พึ่งทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน จึงกลายเป็นแรงผลักดันให้ต้องออกมาใช้ชีวิตด้วยการขอทาน

2. ขอทานอาชีพ เกิดจากการไม่มีความรู้ต่อยโอกาสทางสังคม เกียจคร้าน ขาดรายได้ คนขอทานประเภทนี้มักมีความพิการ ชราภาพ เป็นจุดขายเพื่อเรียกร้องความสงสาร จะมีรูปแบบ **การขอทานในลักษณะของการประกอบเป็นอาชีพ** ในบางกรณีจะพบว่าบุคคลเหล่านี้ยังสามารถดำรงชีวิตได้เหมือนคนปกติทั่วไป หากแต่มีทัศนคติหรือค่านิยมบางอย่างในการดำเนินชีวิตที่เกียจคร้าน มองการขอทานว่าเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้โดยไม่ต้องออกแรงหรือใช้ความคิดในการทำงาน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงยึดขอทานเป็นอาชีพ

3. ขอทานโดยอิทธิพลของแก๊งค์ขอทาน เป็นรูปแบบการขอทานที่มีวิวัฒนาการจากการขอทานโดยอาชีพมาเป็นขบวนการขอทานกระทำในรูปธุรกิจ **การขอทานในลักษณะที่ถูกบังคับหรือถูกแสวงหาประโยชน์** คือ กลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของขบวนการ มักเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง มีฐานะยากจน มีข้อจำกัดทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือบางกรณีอาจเกิดจากความสมัครใจเป็นขอทาน โดยผ่านการจัดหา นำพา ของเอเยนต์หรือนายหน้าขบวนการค้ามนุษย์ เพื่อนำมาเป็นขอทาน และแสวงหาประโยชน์จากการขอทานของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในรูปแบบของขบวนการค้ามนุษย์ โดยมีผู้อำนวยความสะดวกอยู่เบื้องหลังการขอทาน วิธีการคือ ตอนเช้าจะนำขอทานไปส่งตามสถานที่ต่าง ๆ และมีผู้ควบคุมเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ อาจจะนำข้าว ขนม น้ำไปให้บ้างแล้วเก็บเงินในกระป๋องหรือภาชนะที่ขอได้ไปรวบรวมไว้ พอตกเย็นก็จะมารับกลับไปยังแหล่งพำนัก

4.2 มุมมองต่างๆ เกี่ยวกับ “ขอทานและการขอทาน”

การทำความเข้าใจกับปัญหาขอทานผ่านการวิเคราะห์สภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้คนในเมืองและชนบทดังที่กล่าวมาเป็นการเชื่อมโยงเพื่อจะนำเสนอที่มาและพัฒนาการของปัญหาขอทานในสังคมไทย นอกจากนี้ ยังมีมุมมองต่างๆ ที่มีต่อขอทานและการขอทาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

" เอกลักษณ์ หลุ่มชมแข. (2556). ตีตรามนุษย์...การหลงทางของนโยบายรัฐ. ออนไลน์ สืบค้นจาก <http://www.thaipost.net/taibloid/170612/58324>

■ “ขอทาน” ในมุมมองของการช่วยเหลือ เกื้อกูล

ปัญหาขอทานเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน โดยในอดีตการขอทานเป็นทางออกสำหรับชาวบ้านในยามประสบภัยแล้ง ซึ่งจะเดินทางไปบอกเล่าความทุกข์ยากของตนให้กับหมู่บ้านอื่นเพื่อขออาหารมาประทังชีวิต เพราะสังคมชนบทแบบดั้งเดิมยังมีการพึ่งพาสังคมอื่นและอยู่ร่วมกันโดยการแลกเปลี่ยนผลผลิต การขอหรือขอทานจึงเป็นเรื่องธรรมดา “สังคมของเขาเห็นว่าการขอเป็นเรื่องปกติธรรมดา ส่วนการให้เป็นเรื่องของความดีงาม แต่การลักขโมยต่างหากที่เป็นความชั่วผิดปกติในสังคม”¹² ดังข้อปรากฏในหมู่บ้านภาคอีสาน กรณีที่ประสบทุกข์ภัยจะออกไปขอข้าวจากหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งทำกันเป็นธรรมเนียมโดยไม่ต้องรู้สีกออายหรือเป็นที่ตำหนิ เพราะถือว่าเป็นการทำบุญสุนทานที่อ้อมใจทั้งผู้ให้และผู้รับ¹³ โดยสอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการให้ทาน และวิธีคิดเรื่องการทำบุญในทานนี้ยังคงดำรงมาถึงปัจจุบัน

“ขอทาน” กับปัญหาสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไข

ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากการอยู่อาศัยแบบช่วยเหลือเกื้อกูลในอดีตมาสู่

ความเป็นอุตสาหกรรมได้ส่งผลต่อรูปแบบการขอทาน กล่าวคือ จากการขอข้าวในสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไปสู่การขอเงินในสังคมเมือง ซึ่งทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อการขอทานยังคงแสดงให้เห็นถึงความสงสาร เนื่องจากบุคคลที่เข้าสู่อาชีพขอทานส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมหรือมีสถานะที่เปราะบางทางสังคม¹⁴

แต่ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้มีชุดความคิดและมุมมองต่อขอทานที่แตกต่างไป โดยมองว่าการเป็นขอทานในเมืองใหญ่เป็นปัญหาสังคม เป็นกลุ่มคนที่ขี้เกียจเอาเปรียบผู้อื่น น่าอับอาย และสมควรได้รับการดุถูกเหยียดหยามจากบุคคลรอบข้าง สอดคล้องกับการที่ประเทศไทยรับเอาระบบทุนนิยมเสรีของตะวันตกมาซึ่งเชื่อว่าทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในสังคม¹⁵ ในเมื่อคนส่วนใหญ่หาเลี้ยงชีพได้จึงไม่ควรมีใครขอทานจากผู้อื่น อีกทั้งผู้ที่ขอทานคือบุคคลที่อ่อนแอ ไม่รู้จักช่วยเหลือตนเอง รับโดยมิได้ให้สิ่งใดแก่สังคม จึงส่งผลให้ประเทศสูญเสียกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

■ “ขอทาน” กับมุมมองด้านกฎหมาย

สังคมเมืองที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อม ๆ กับการล่มสลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นชนบท ส่งผลให้มีผู้คนเข้าสู่

¹² ศศิธร ไชยประสิทธิ์. (2545). วิถีชีวิตและเงื่อนไขการดำรงชีวิตของคนจนในหมู่บ้านชนบท ภาคเหนือ, เอกสารงานวิจัยในโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สกว., อัดสำเนา.

¹³ ศุภชัย ศรีหล้า, 2534 อ้างถึงใน จุฑามณี สมบูรณ์สุทธิ. (2547). หญิงชรา ความจน คนขายของ: ชีวิตริมฟุตบาทของหญิงชราขอทาน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา) สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

¹⁴ กรมประชาสงเคราะห์ กองสวัสดิการสงเคราะห์. (2538). สาเหตุ ปัญหา และความต้องการของคนเร่ร่อนขอทาน. รายงานการวิจัย.

¹⁵ นิยายความเชื่อพิวริแทน (Puritan) มีความเชื่อเกี่ยวกับความขยัน ความวิริยะอุตสาหะที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความสำเร็จ หากเปรียบกับคำกล่าวไทยก็คือ “ไม่มีความยากจนในหมู่บ้านที่ขยัน”

การเป็นขอรานมากขึ้น รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการขอราน พ.ศ. 2484 ที่มีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลใดทำการขอราน โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า

“...ห้ามมิให้บุคคลใดทำการขอราน โดยลักษณะของการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการขอทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีได้ทำการงานอย่างใด หรือให้ทรัพย์สินสิ่งใดตอบแทน และในลักษณะที่มีไปการขอรานในฐานะญาติพี่น้องให้ถือว่าเป็นการขอราน ทั้งนี้เมื่อสอบสวนแล้วว่าผู้ที่ทำการขอรานนั้นเป็นคนชราภาพหรือเป็นคนวิกลจริตหรือเป็นคนมีโรค ไม่สามารถประกอบอาชีพอย่างใด และไม่มีทางเลี้ยงชีพอื่นทั้งไม่มีญาติมิตรอุปการะเลี้ยงดู ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งต่อไปยังสถานสงเคราะห์”¹⁶

กฎหมายจึงเปรียบเสมือนกรอบที่ใช้ควบคุมขอราน มองขอรานว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Offender) ต้องจับกุม และส่งตัวเข้าสถานสงเคราะห์ ขณะที่บางมุมมองกลับมองว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นส่วนซ้ำเติมให้คนขอรานถูกกีดกัน ถูกแบ่งแยก ต้องคอยรับการพิงพิงหรือถูกประทับตราว่าเป็นภาระของสังคม

ดังนั้น มุมมองของรัฐบาลในยุคของการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมขอราน พ.ศ. 2498 สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาขอรานเป็นปัญหาในเชิงปัจเจกบุคคลที่นำพาความเสื่อมเสียมาสู่ประเทศในหลายด้าน โดยถือเป็นการเสื่อมเสียศีลธรรม จึงทำให้มองอาชีพขอรานว่าเป็นการกระทำผิดรูปแบบหนึ่ง¹⁷ การแก้ไขปัญหานี้ในขณะนั้นจึงมุ่งไปที่การจับกุมคนเหล่านี้

ไป และใช้การ “สงเคราะห์ฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ” มุมมองดังกล่าวมีรากเหง้าที่มาจาก “ความขี้เกียจ สิ้นหลังยาว” ของบุคคลนั้น ๆ โดยไม่ได้มองว่าขอรานคือสมาชิกในสังคมที่ประสบปัญหาความยากจน และต้องการการฟื้นฟูเยียวยาเพื่อกลับคืนสู่สังคมหรือมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม (Social Recovery)

แม้ว่าที่มาและความเข้าใจต่อปัญหาขอรานจะมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยที่แตกต่าง ซึ่งขอรานในอดีตไม่ใช่สิ่งผิดปกติ หากแต่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของแก่ผู้ที่ประสบความยากลำบาก มุมมองต่อการเป็นขอรานจึงไม่ใช่ปัญหาที่ต้องจัดการ หากแต่ปัญหาขอรานที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทวีความซับซ้อน สภาพปัญหาขอรานในปัจจุบันไม่ได้เป็นปัญหาในลักษณะของปัจเจกบุคคล แต่มีการจัดหา นำพา และการจัดการในลักษณะของขบวนการบังคับควบคุมให้คนขอรานหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์ ซึ่งเป็นลักษณะของการกระทำ ความผิดฐานค้ามนุษย์ การดำเนินการเพื่อจัดการปัญหาในบริบทที่เปลี่ยนไปจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนมุมมองและแนวคิดต่อสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับขอราน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากปัญหาขอรานทั่วไป

4.3 ลักษณะการแสวงหาประโยชน์จากการขอราน

การดำเนินชีวิตโดยอิสระของปวงชนทั่วไปนั้นย่อมเป็นที่พึงปรารถนา หากการกระทำเหล่านั้น

¹⁶ มาตรา 6, 7 พระราชบัญญัติควบคุมขอราน พ.ศ. 2484

¹⁷ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). ความลำบากในโลกมืด: กรณีศึกษาขอรานและวณิพกตาบอด เอกสารงานวิจัยในโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สกว.

ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่กรณีการขอลาแม้จะเป็นไปด้วยเหตุผลความจำเป็นหรือเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับ ชูเชิญ ฝืนใจให้ทำ โดยเป็นการขอลาเพื่อการยังชีพหรือการอยู่รอดก็ต้องมีมาตรการหรือแนวทางการจัดการปัญหาขอลาที่เหมาะสม¹⁸

สภาพปัญหาการขอลาในปัจจุบันที่ปรากฏตามสถานที่ต่าง ๆ แม้จะสร้างความน่าเวทนาให้กับผู้พบเห็น แต่ก็นำมาสู่การตั้งคำถามที่ว่า ขอลาเหล่านี้ขอลาด้วยความจำเป็นหรือไม่ หรือเป็นเพียงการอาศัยความน่าเวทนาสร้างความสงสารเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนเงินจากผู้ที่พบเห็น หรือถูกแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของการนำพา บังคับ ฝืนใจ เพื่อให้มาขอลา ซึ่งเข้าข่ายของการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ดังนั้นมุมมองต่อขอลาที่ปรากฏในสังคมจึงไม่สามารถตัดสินได้จากมุมมองใดเพียงมุมเดียว หากแต่ต้องพิจารณาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับคนขอลา ซึ่งอาจมีขบวนการเข้าจัดการในรูปแบบที่เป็นเครือข่ายค้ามนุษย์

ข้อค้นพบจากการวิจัยทำให้เข้าใจการค้ามนุษย์ในรูปแบบการนำคนมาแสวงหาประโยชน์จากการขอลา โดยสามารถอธิบายได้ว่า **“การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์**

จากการขอลาอาจเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เริ่มตั้งแต่ผู้มีหน้าที่จัดหาไปจนถึงบุคคลสุดท้ายที่เป็นผู้ซื้อหรือผู้รับตัวผู้เสียหาย โดยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายนั้นต้องตกอยู่ในสภาพการทำงานที่ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และถูกข่มขู่โดยถูกรีดเค้นแรงงานอย่างไม่ยินยอมพร้อมใจ”¹⁹ สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 6 ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ได้ระบุถึงการกระทำที่เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์²⁰ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า บุคคลที่ถูกนำมาขอลาต้องตกอยู่ในสภาพที่ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และถูกข่มขู่โดยถูกรีดเค้นรายได้จากการขอลาอย่างไม่ยุติธรรม การบังคับให้เป็นขอลาจึงเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากตัวเงินที่เป็นรายได้ของบุคคลขอลา อันเป็นอีกหนึ่งรูปแบบสำคัญของปัญหาการค้ามนุษย์

ผลการวิจัยพบว่า การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอลากลายเป็นปรากฏการณ์ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก หญิงชรา คนพิการ และทารก ซึ่งถูกจัดหาจากหมู่บ้านห่างไกลมาสู่เมืองใหญ่ที่พวกเขาไม่คุ้นเคยและ

¹⁸ (ร่าง) พระราชบัญญัติควบคุมการขอลา พ.ศ. ... วางหลักการไว้ว่าเนื่องด้วยปัจจุบันการขอลามีลักษณะของการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจากผู้ซึ่งอาศัยความอ่อนด้อยทางร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ หรือสภาพจิตใจของบุคคลอื่นอันส่งผลให้เกิดความเสียหายและความสงบเรียบร้อยของประเทศ กฎหมายดังกล่าวจึงวางหลักเกณฑ์ที่จะควบคุมมิให้บุคคลทำการขอลา และกำหนดแนวทางการส่งเสริมคุ้มครองส่งเสริมสวัสดิภาพผู้ซึ่งขอลา รวมถึงมุ่งจัดการกับผู้หาประโยชน์จากผู้ซึ่งขอลาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

¹⁹ อุนเรือน จุลละเศียร. (2553). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์จากการขอลา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

²⁰ มาตรา 6 ผู้ใดเป็นธุระจัดหา ชื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่มด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลโดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล นิยามความหมายจากการพิจารณาขอลากับการค้ามนุษย์

ไม่รู้เส้นทาง ตกอยู่ภายใต้การควบคุมและถูกจับตามองไม่สามารถหลบหนีได้ ในปัจจุบันการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับข่มขืนเป็นประเด็นที่สำคัญและกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นในประเทศไทย เพราะไม่ได้มีเฉพาะคนไทยเท่านั้นที่ถูกชักนำเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ หากแต่ประเทศไทยยังเป็นประเทศปลายทางของการเข้ามาแสวงประโยชน์ของขบวนการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับคนมาข่มขืนโดยนำพาคนจากประเทศเพื่อนบ้านมาบังคับข่มขืนด้วย

ปัจจุบันพบการกระทำในลักษณะของการค้ามนุษย์รูปแบบการบังคับข่มขืนใน 2 ลักษณะ²¹ กล่าวคือ

ลักษณะที่หนึ่งคือ การนำเด็กและบุคคลที่เป็นคนไทยมาเพื่อกระทำการข่มขืน

โดยพบว่า มีการนำบุคคลชาวไทยที่เป็นผู้สูงอายุหรือคนพิการมาเพื่อกระทำการข่มขืน รวมถึงผู้หญิงและเด็กเร่ร่อน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลว่ากลุ่มมิจฉาชีพมีความพยายามลักพาตัวเด็กทั้งในโรงพยาบาลและบ้าน รวมถึงการเกลี้ยกล่อมแม่เด็กที่ไม่พร้อมจะมีบุตรเพื่อนำเด็กมาเป็นเครื่องมือในการข่มขืน²²

ลักษณะที่สองการนำเด็กและบุคคลจากต่างประเทศเข้ามาเพื่อกระทำการข่มขืนในประเทศไทย

พบว่า มีการนำเข้าหญิงและเด็กชาวต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านมาเพื่อบังคับให้เป็น

ข่มขืน แม้นโยบายต้นทางจะสมัครใจลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายโดยหวังจะได้งานสุจริตหรืออาจจะเป็นการสมัครใจเข้ามาข่มขืนแต่สุดท้ายต้องถูกกลุ่มบุคคลที่เป็นเครือข่ายค้ามนุษย์ที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติเข้ามาจัดการและเอารัดเอาเปรียบในทุกด้าน และถูกบังคับให้หารายได้เพื่อชดเชยเงินที่ใช้ในการจัดการนำพาเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมายและอำนวยความสะดวกเมื่ออยู่อาศัยในประเทศไทย²³ ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ประเทศที่หญิงและเด็กถูกนำพาเข้ามาเป็นข่มขืน ได้แก่

■ กลุ่มบุคคลที่มาจากประเทศกัมพูชา

มีการคาดประมาณว่าข่มขืนส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นชาวกัมพูชาที่ถูกค้ามายังประเทศไทย ถูกบังคับให้ข่มขืนวันละ 8-12 ชั่วโมง ถ้าหาเงินไม่ได้ตามที่ต้องการจะถูกทำร้าย เมื่อบุคคลเหล่านี้ถูกจับก็จะถูกส่งกลับประเทศโดยทันที ซึ่งในกรณีที่เด็ก พ่อแม่จะพยายามทำทุกวิถีทางให้เด็กได้กลับเข้ามาข่มขืนในประเทศไทยโดยอาจขายเด็กให้กับนายหน้าหรือผู้จัดหารายอื่น²⁴

สำหรับเส้นทางหลักที่นิยมมากที่สุดในการนำชาวกัมพูชาข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยเพื่อนำมาบังคับข่มขืนคือ ด้านตรวจคนเข้าเมือง อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการค้ามนุษย์จากกัมพูชามายังไทยนั้นจะเป็นไป

²¹ อุ่นเรือน จุลกะเศียร. (2553). อ้างแล้ว

²² มูลนิธิกระจกเงาและศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์. (2548). "ข่มขืนเด็ก...เหยื่อบริสุทธิ์ในขบวนการค้ามนุษย์" ใน การศึกษากระบวนการของเด็กที่อยู่ในธุรกิจข่มขืนและกระบวนการจัดการปัญหาข่มขืนโดยองค์กรภาครัฐเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือในประเทศไทย. หน้า 6

²³ อุ่นเรือน จุลกะเศียร. (2553). อ้างแล้ว

²⁴ ทรงพล พันธุ์วิชาติกุล. (2547). ความผิดฐานค้ามนุษย์ตามกฎหมายอาญาสำหรับประเทศไทยเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.200 และผลกระทบหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี. หน้า 25

เพื่อการขอทานมากกว่าวัตถุประสงค์ในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบในลักษณะของการเข้ามาเร่ขายดอกไม้ กระดาษทิชชู ลูกอมหรือหมากฝรั่ง²⁵

■ กลุ่มบุคคลที่มาจากประเทศพม่า

มีชาวพม่าจำนวนมากที่ถูกนำมาแสวงหาประโยชน์ในประเทศไทย ทั้งการค้าประเวณี มีบางส่วนที่เข้ามาทำงานเป็นขอทาน เช่น สามี เข้ามาทำงานก่อสร้าง ภรรยาและลูกไปนั่งขอทาน และด้วยเหตุที่ไทยและพม่ามีพรมแดนติดกันด้วยชายแดนยาวถึง 1,450 กิโลเมตร มีบางจังหวัดตามแนวชายแดนที่ถือเป็นเมืองท่องเที่ยวทำให้มีผู้คนและจำนวนเงินหมุนเวียนตลอดทั้งปี พื้นที่เหล่านี้จึงเป็นเป้าหมายในการเข้ามาทำธุรกิจขอทาน ดังข้อมูลที่ปรากฏในรายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กขอทานรอบปี 2556²⁶ ที่ระบุว่า

“...ข่าวการจับกุมผู้หญิงชาวพม่าคนหนึ่ง ที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้หญิงคนดังกล่าวนี้ได้เข้าเด็กทารกคนหนึ่ง จากครอบครัวที่มีความยากจนในประเทศพม่า ในราคา 500,000 จ๊าด (ประมาณ 15,000 บาท) โดยมีกำหนดระยะเวลาในการเข้าเด็ก 3 เดือน ซึ่งแต่ละวันผู้หญิงคนดังกล่าวจะตระเวนพาเด็กไปขอทานตามตลาดนัดและถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายได้เฉลี่ยวันละ 800-2,000 บาท ต่อวัน”

การเข้ามาของขอทานชาวพม่า พบว่าเกือบทั้งหมดเป็นการนำพาเข้ามาโดยขบวนการที่มีความเชี่ยวชาญ รู้ทางหนีทีไล่เป็นอย่างดี จากสถิติการผลักดันและส่งกลับคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง และขอทานที่ถูกจับกุม พบว่าขอทานชาวพม่าจะกลับเข้ามาอีกเพราะมีประสบการณ์ในการถูกจับกุมและลักลอบเข้ามา²⁷

สำหรับเส้นทางหลักที่ใช้นำชาวพม่าข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยเพื่อนำมาบังคับขอทาน ได้แก่ท่าขี้เหล็ก-แม่สาย (จังหวัดเชียงราย) เป็นประตูสำคัญที่สุดสำหรับการค้าเด็กและผู้หญิงข้ามชาติ และรัฐฉานใต้-ปางมะผ้าปาย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นกลุ่มที่หลบหนีสภาวะการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า หรือตั้งใจมาหางานทำแต่ถูกล่อลวงเข้าสู่อาชีพขอทาน²⁸

4.3.1 รูปแบบและวิธีการในการดำเนินการจัดหาคนมาขอทาน

จากข้อมูลเอกสารรายงานการวิจัย (อุ้นเรือน จุลกะเศียร, 2553) ระบุว่า ขบวนการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับขอทานนั้นมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไปในการจัดหาเด็ก หญิง คนชรา และคนพิการเพื่อนำมาเป็นขอทาน โดยสามารถอธิบายตามลักษณะกลุ่มเป้าหมายดังนี้

²⁵ ศิบัติ นพประเสริฐ. (2553). ความมั่นคงของมนุษย์: การค้ามนุษย์ในไทย. ในจุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 84. กรุงเทพฯ: สแควร์ปริ้นซ์ 93 จำกัด.

²⁶ รายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กขอทานรอบปี (2556).

²⁷ มูลนิธิกระจกเงาและศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์. (2549). การศึกษาและสำรวจเส้นทางเด็กขอทานในพื้นที่แม่สาย จังหวัดเชียงราย – พื้นที่เชียงใหม่. ใน รายงานการศึกษาและสำรวจข้อมูลเส้นทางเด็กขอทานในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่เศรษฐกิจ. หน้า 17-19

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 22-23

• **กรณีนำเด็ก หญิง คนชรา และคนพิการ ที่เป็นคนไทยมาขอตาน** จะเป็นไปโดยสมัครใจ อันเนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ หรือการถูกญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านชักชวน และจากการว่างงานตามฤดูกาลในช่วงหน้าแล้งของทุกปี ผู้สูงอายุในชนบทมักจะเดินทางไปเมืองใหญ่เพื่อทำการขอตาน ซึ่งเป็นการขอตานในลักษณะชั่วคราว เมื่อถึงฤดูทำนาก็จะกลับไปทำอาชีพเกษตรกรรม

ปัจจุบันมีขบวนการนายหน้าเข้าไปติดต่อยื่นข้อเสนอและนำพาชาวบ้านมาขอตานในเมืองหลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุ โดยบอกว่าเป็นงานขายสินค้าเล็กๆ น้อยๆ เช่น พวงมาลัย ขยายลูกอมตามสถานที่ที่มีผู้คนสัญจรไปมา พลุกพล่าน เพื่อหลบเลี่ยงวิธีการขอตานที่ถือว่าผิดกฎหมาย และปรับเปลี่ยนรูปแบบในการหลอกลวงจากเดิมที่เคยใช้วิธีการบังคับหรือทารุณกรรม มาเป็นลักษณะของ “ลูกจ้าง” หรือ “หุ้นส่วน” โดยมีการตกลงส่วนแบ่งรายได้จากการขอตานและการอำนวยความสะดวก ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้หาผู้เสียหายไม่ได้เพราะผู้ประกอบการธุรกิจขอตานเหล่านี้ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหาย ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหายเมื่อจะดำเนินการกับคนกลุ่มนี้

• **กรณีนำเข้าเด็ก หญิงคนชรา และคนพิการจากต่างประเทศเพื่อนำมาขอตานในประเทศ** พบว่าขบวนการค้ามนุษย์จะมีวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งเกือบทุกกรณีจะอาศัยประโยชน์จากความยากจนเป็นเครื่องมือในการจูงใจ

วิธีการได้มาซึ่งตัวเด็กและหญิงเพื่อนำมาขอตานนั้น มีตั้งแต่การลักพาตัว การหลอกลวง จนถึงการชักชวนโดยตรง เด็ก คนชราและคนพิการเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญเนื่องจากสามารถขายได้ในราคาสูง รวมถึงมีหญิงและเด็กที่ตั้งใจจะขอตานมาติดต่อกับเอเยนต์เอง เนื่องจากมีประสบการณ์จากคนในหมู่บ้านที่ไปทำงานเป็นขอตานและกลับมาเป็นนายหน้าชักชวนเด็กและหญิงในหมู่บ้านตนเองไปทำงานขอตานเช่นเดียวกับตนเอง ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบการลักพาตัวและการหลอกลวงนั้นลดลงมาก เนื่องจากการลักพาตัวมีโทษหนัก ประกอบกับมีหญิงและเด็กยากจน โดยเฉพาะชาวกัมพูชาเต็มใจที่จะเป็นขอตานมากขึ้น

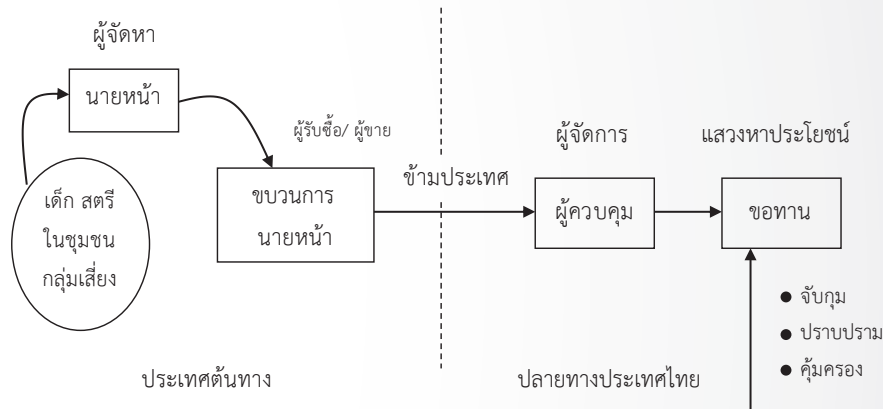
4.3.2 ขบวนการนำพาคนเข้าสู่การเป็นขอตาน

การอธิบายลักษณะหรือองค์ประกอบของปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับขอตานนั้น สิ่งสำคัญคือการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของเครือข่ายค้ามนุษย์ ซึ่งจากข้อมูลงานวิจัยและเอกสารวิชาการต่างๆ พบว่า บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการขอตานจะเข้ามาในลักษณะของการเป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลหรือให้การสนับสนุนการขอตานให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้ที่ไม่ยินยอมก็จะถูกทำร้ายร่างกาย บังคับขู่เข็ญ ให้อำนาจการขอตาน ส่วนผู้ที่ยินยอมหรือสมัครใจต้องอยู่ในความควบคุมทั้งสิ้น บุคคลที่ทำงานอยู่กับขบวนการค้ามนุษย์รูปแบบนี้ก็จะได้รับส่วนแบ่งรายได้โดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ได้รับส่วนแบ่งรายได้เลย

สำหรับลักษณะของขบวนการค้ามนุษย์มี

รูปแบบแตกต่างกันออกไป อาจเป็นองค์กรเล็กหรือ
แก๊งค์ที่ทำธุรกิจขอตาน ไปจนถึงองค์กรขนาดใหญ่
จนในที่สุดกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
รูปแบบของขบวนการค้ายมนุษย์ที่มีการจัดการ

และนำพาคนมาขอตานเหล่านี้จะมีบุคคลต่าง ๆ
เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก โดยสามารถแบ่ง
กลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังแผนภาพ
ประกอบดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงขบวนการค้ายมนุษย์ในรูปแบบบังคับขอตาน

4.3.3 แนวโน้มและความรุนแรงของสถานการณ์ ปัญหาการค้ายมนุษย์ในรูปแบบบังคับคนมาขอตาน

จากสภาพปัญหาขอตานในสังคมที่ได้กล่าว
มาแล้วนั้น พบว่ากลุ่มขอตานที่ควรให้ความสำคัญ
ในการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนคือ ขอตานที่
เข้าสู่วงจรขอตานโดยการถูกชักจูงหรือนำพา
ซึ่งหลายกรณีอยู่ในขบวนการค้ายมนุษย์

ข้อมูลรายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กขอตาน
ปี 2556²⁹ ระบุว่า ขอตานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็น
ขอตานจากประเทศเพื่อนบ้าน และเกือบทุก
กรณีใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการเรียกความ
น่าสงสัย ถือเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
และเข้าข่ายการกระทำความผิดฐานค้ายมนุษย์

โดยเด็กที่ตกเป็นเหยื่อร้อยละ 80 ยังคงเป็นเด็ก
ที่มาจากประเทศกัมพูชาเป็นหลัก ซึ่งนายหน้า
ค้ายมนุษย์ยังคงใช้วิธีการซื้อ-ขายหรือเช่าเด็ก
จากครอบครัวที่มีความยากจนที่อาศัยอยู่ตาม
แนวชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา ประมาณ
1,500-3,000 บาท ต่อคน เพื่อนำมาแสวงหา
ผลประโยชน์ในรูปแบบเด็กขอตานหรือแสวงหา
ผลประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การนำเด็กมา
ถือกล้องรับบริจาค เป็นต้น โดยแต่ละวันเด็กจะมี
รายได้เฉลี่ยประมาณวันละ 500-1,000 บาท
ต่อคน สะท้อนให้เห็นว่าการนำเด็กมาขอตานนั้น
สามารถสร้างรายได้ที่สูงมากให้กับขบวนการ
นายหน้าค้ายมนุษย์ รวมไปถึงรูปแบบของการ

²⁹ โครงการรณรงค์ยุติธุรกิจเด็กขอตาน มูลนิธิกระจกเงา. (2556). รายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กขอตานรอบปี 2556. ออนไลน์. สืบค้นจาก
http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=1773&auto_id=7&TopicPk=

เข้าเด็กทารกของขบวนการค้ามนุษย์นั้นที่จะมีนายทุนตระเวนหาเข้าทารกจากผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนเพื่อมาใช้เป็นเครื่องมือในการขอตาน^{30,31}

4.4 นโยบายและมาตรการการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการบังคับขอตาน

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาขอตานอย่างจริงจัง ที่ปรากฏชัดเจนคือ ในปี 2557 ได้มีการออกมาตรการจัดระเบียบคนขอตานโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์³² พบสาเหตุหลักของการขอตาน ได้แก่ ฐานะยากจนรายได้ไม่เพียงพอไม่มีงานทำ ส่วนขอตานต่างด้าว นั้น มีข้อมูลข้อเท็จจริงที่น่าสนใจคือ คนต่างด้าวบางส่วนมีบัตรอนุญาตเข้าเมืองเป็นการชั่วคราวในฐานะนักท่องเที่ยวหรือบัตรอนุญาตเข้ามาทำงานแต่มากระทำการขอตานแทน หากแต่ไม่พบกรณีที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์

จากการลงพื้นที่ศึกษาปัญหา³³พบว่าอุปสรรคสำคัญในดำเนินการตามนโยบายและมาตรการการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอตานคือ การความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาขอตานในรูปแบบของการค้ามนุษย์ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนว่าเข้าข่ายการค้ามนุษย์หรือไม่ อย่างไร และส่วนใหญ่ก็มักไม่เข้าข่ายกรณีการค้ามนุษย์หรือการถูกแสวงหาประโยชน์³⁴ เนื่องจากตัวขอตานมักจะไม่ให้ข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่ามีการควบคุมบังคับ ทำร้ายร่างกายและแสวงหาประโยชน์ เนื่องจากบุคคลที่มาขอตานโดยส่วนใหญ่จะมาด้วยความสมัครใจ การกล่าวโทษบุคคลอื่นที่อยู่เบื้องหลังจึงอาจส่งผลต่อการกลับเข้ามาขอตานซ้ำอีกครั้ง ทั้งนี้ในกรณีที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 นั้น มีความชัดเจนในระดับหนึ่งว่าเด็กอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ การพบเห็นเด็กเร่ร่อนหรือขอตานเด็กจึงเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่า

³⁰ ขวัญจิรา สปริงนิวส์. (2556). ตร.เชียงใหม่จับหญิงพม่าเข้าเด็กมาขอตานมีรายได้วันละ 2,000 บาท. ออนไลน์. สืบค้นจาก: <http://www.springnews.co.th/local/58784>

³¹ จากข้อมูลพบว่า มีการนำเด็กทารกเพศชายวัย 10 เดือนขวามาขายขอตานจากนักท่องเที่ยว โดยเข้ามาจากมารดาชาวพม่าที่มีฐานะยากจนซึ่งจ่ายค่าเข้าสำหรับระยะเวลา 3 เดือน เป็นเงิน 500,000 จ๊าดหรือประมาณ 15,000 บาท ซึ่งแต่ละวันมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 800 บาท หากเป็นช่วงวันหยุดจะได้มากถึงวันละ 2,000 บาท เหตุการณ์ในครั้งนี้เจ้าหน้าที่ได้มีการสอบสวนเพื่อขยายผลเพราะเชื่อว่าการทำเป็นขบวนการ ปรักดู่เพิ่มเติมใน เดลินิวส์.(2558).จัดระเบียบขอตานครั้งที่ 3 ทั่วประเทศ 5 วัน. ออนไลน์. สืบค้นจาก <http://www.dailynews.co.th/Content/politics/298238/จัดระเบียบขอตานครั้งที่+3+ทั่วประเทศ+5+วัน>

³² กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). ได้ดำเนินการจัดระเบียบขอตานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 14-20 ตุลาคม 2557 และวันที่ 19-25 พฤศจิกายน 2557 โดยมีการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ดำเนินงานจัดระเบียบคนขอตาน และพบว่า มีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2484 จำนวนทั้งสิ้น 431 คน เป็นขอตานไทย จำนวน 190 คน และขอตานต่างด้าว จำนวน 241 คน และในช่วงเดือนมกราคม 2558 ระหว่างวันที่ 26-30 มกราคม 2558 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดจัดระเบียบคนขอตานครั้งที่ 3 โดยดำเนินการจัดระเบียบพร้อมกันทั่วประเทศ ผลจากการจัดระเบียบมีขอตานเข้าสู่กระบวนการจัดระเบียบรวมทั้งสิ้น 755 คน เป็นขอตานคนไทย จำนวน 560 คน แบ่งเป็นชาย 357 คน หญิง 178 คน เด็กชาย 17 คน เด็กหญิง 8 คน และเป็นขอตานต่างด้าว จำนวน 195 คน แบ่งเป็นชาย 93 คน หญิง 59 คน เด็กชาย 20 คน เด็กหญิง 23 คน ดูเพิ่มเติมใน พม. เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชุมซักซ้อมแผนการดำเนินงานการจัดระเบียบขอตานทั่วประเทศ. ออนไลน์. สืบค้นจาก http://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=13242

³³ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมภาษณ์บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขอตานในสังคมไทย

³⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการลงพื้นที่ภาคสนาม

เด็กเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะถูกนำมาแสวงหาประโยชน์จากขบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งจะมีรูปแบบของการนำพาผ่านนายหน้าจากประเทศต้นทางส่งต่อมายังพื้นที่เป้าหมายโดยจะมีคนคอยควบคุมและแสวงหาประโยชน์

แนวทางในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับขอรหัสจึงมีรูปแบบที่ซับซ้อนต้องอาศัยการสืบสวน ขยายผลก่อนที่จะลงพื้นที่ปฏิบัติการจับกุม รวมถึงขั้นตอนการสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีทักษะในซักถามพุดคุยเพื่อโน้มน้าวใจที่จะนำไปสู่การได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสามารถขยายผลและปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์ที่อยู่เบื้องหลังได้

■ สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการปัญหาขอรหัสโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบขอรหัสที่ผ่านมาไม่พบขอรหัสที่ตกเป็นผู้เสียหายจากเครือข่ายขบวนการค้ามนุษย์ เนื่องจากมาตรการการจัดปัญหายังมีข้อจำกัดในแง่ของวิธีการและการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่การปราบปรามการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอรหัส ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอรหัสมองปัญหาขอรหัสว่าเป็นปัญหาในระดับปัจเจกบุคคล ทำให้มาตรการทางกฎหมายเน้นที่การคุ้มครองและช่วยเหลือขอรหัสภายใต้กรอบการจัดสวัสดิการและบริการสังคมที่ภาครัฐจะจัดให้

มุมมองต่อปัญหาขอรหัสจึงเป็นเพียงการ

สงเคราะห์ ดูแลช่วยเหลือพื้นฐานด้านปัจจัย 4 แต่ยังไม่นำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของขอรหัสอย่างแท้จริงได้ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 แต่ยังพบข้อท้าทายที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การจับกุมและปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์ในรูปแบบขอรหัสคือ การจำแนกประเภทของขอรหัสที่มาด้วยความสมัครใจกับขอรหัสที่เกิดจากการค้ามนุษย์ เนื่องจากขอรหัสที่มาด้วยความสมัครใจนั้น ต้องคัดกรองและสืบหาข้อมูลให้ได้ว่าพวกเขาเหล่านั้นเผชิญปัญหาหรือมีความต้องการด้านใด และหนทางใดจะช่วยยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยไม่ต้องมาเป็นขอรหัส บริการสวัสดิการสังคมต่างๆ จากภาครัฐต้องตอบสนองต่อพวกเขาในด้านใดบ้าง การจัดให้มีการช่วยเหลือ คุ้มครองฟื้นฟูในสถานสงเคราะห์อย่างเดียวยังพอหรือไม่ การออกแบบการช่วยเหลือ ฟื้นฟูที่จะนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ต้องทำอย่างไร และภายหลังจากออกจากสถานสงเคราะห์ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือจากท้องถิ่นชุมชนเพื่อป้องกันการกลับมาเป็นขอรหัสซ้ำ

นอกจากนี้ การดำเนินการจัดระเบียบคนขอรหัส เป็นเพียงมาตรการที่มุ่งควบคุมและนำบุคคลที่มาขอรหัสเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ หรือในกรณีที่มีภูมิลาเนาชัดเจนก็จะส่งกลับภูมิลาเนา ในระยะแรกของการดำเนินการภายใต้มาตรการดังกล่าวปัญหาขอรหัสได้ถูกจัดการและมีจำนวนที่ลดน้อยลงเนื่องจากมีความเข้มงวดกวาดล้างจากเจ้าหน้าที่

หากแต่เมื่อเวลาผ่านไปภาพของขотานก็จะปรากฏในพื้นที่สาธารณะอีกครั้ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรการการจัดการปัญหาขотานที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ปรากฏเพราะไม่ได้นำไปสู่การจัดการที่สาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง และประเด็นที่น่าห่วงใยคือ มาตรการดังกล่าวไม่ได้นำไปสู่การจัดการปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการบังคับหรือการแสวงหาประโยชน์จากการขотานโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีขотานเด็ก

ทั้งนี้ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญที่ไม่สามารถนำไปสู่การดำเนินคดีกับขบวนการค้ำมนุษย์ได้คือ การไม่สามารถจำแนกได้ว่าบุคคลใดคือขотานทั่วไปและขотานที่เข้าข่ายการค้ำมนุษย์ ดังนั้น สิ่งสำคัญอันดับแรกคือกระบวนการคัดกรองและจำแนกขотานต้องสามารถชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าบุคคลใดเป็นขотานทั่วไป และบุคคลใดเป็นขотานที่เข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องมีขั้นตอนปฏิบัติงานที่แตกต่างทั้งในส่วนของการหาข่าว การสืบสวน สอบสวน เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือ ค้ำครองและฟื้นฟูขотานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ในแง่ของการบัญญัติและประกาศใช้กฎหมายที่จะนำไปสู่การจัดการปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขотาน สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ การกำหนดมาตรการในการบริหารจัดการที่ต้องมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม

ตั้งแต่ต้นทางที่มีการเข้าไปชักชวน นำพากลุ่มเสี่ยงเข้าสู่การเป็นขотาน โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจต่อความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ในรูปแบบบังคับขотาน เป็นการเฝ้าระวังป้องกันไม่ให้นุคคลตกเป็นผู้เสียหายของขบวนการค้ำมนุษย์ และเมื่อปรากฏขотานในพื้นที่สาธารณะต่างๆ การดำเนินการเพื่อจัดการปัญหาก็ต้องมีบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขотานที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ต้องมีรูปแบบและกระบวนการในช่วยเหลือคุ้มครองที่แตกต่าง เพราะผลของการจัดระเบียบขотานจึงมักสิ้นสุดที่การส่งขотานเข้าสู่สถานสงเคราะห์เพื่อรับฟื้นฟูฝึกอาชีพและส่งขотานเหล่านั้นกลับสู่ภูมิลาเนาอันเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติควบคุมขотาน พ.ศ. 2498 และข้อบังคับกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการควบคุมและวินัยของสถานสงเคราะห์ควบคุมขотาน พ.ศ. 2539 ด้วยวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนขотานในสถานสงเคราะห์ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นการสงเคราะห์ หากแต่มาตรการดังกล่าวยังไม่สัมฤทธิ์ผล เพราะยังมีขотานปรากฏอยู่ทั่วไป และบางรายยังถูกควบคุมตัวเข้าสู่สถานสงเคราะห์ครั้งแล้วครั้งเล่า จึงวิเคราะห์ได้ว่ากฎหมายและการออกมาตรการจัดระเบียบขотานขาดความทันสมัยและมีข้อบกพร่องหลายประการ กล่าวคือ รูปแบบการขотานที่พัฒนามาเป็นการขотานเชิงธุรกิจ มีการแสวงหาผลประโยชน์จากขотาน หากแต่การจัดการที่ผ่านมาไม่ได้นำไปสู่การปราบปรามและดำเนินคดีกับกลุ่มบุคคลที่อยู่เบื้องหลังอย่างแท้จริง

ปัจจัยสำคัญอีกประการที่เป็นตัวเร่งความ

รุนแรงของปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบบังคับคนมาขอทานคือ การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเสรี จึงเป็นเรื่องง่ายที่ผู้คนที่ประสบความทุกข์ยากจะเลือกเข้าสู่วงจรการเป็นขอทานในประเทศที่เศรษฐกิจดีกว่า และบุคคลเหล่านั้นก็เป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายของขบวนการค้ำมนุษย์

เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพการจัดการปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบบังคับคนมาขอทาน พบว่าเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การปราบปรามและดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลขอทาน แต่ข้อเท็จจริงกลับพบว่าบุคคลที่มาขอทานและถูกแสวงหาประโยชน์มักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่อการสืบสวนที่จะเชื่อมโยงถึงขบวนการค้ำมนุษย์ ประกอบกับความเชื่อเรื่องบุญกรรมของคนในสังคมที่ทำให้เมตตาสงสารให้เงินทำทานแก่ขอทานเหล่านั้นเสมอ ส่งผลให้พฤติกรรมขอทานยังคงดำรงอยู่ต่อไปในสังคม

ดังนั้น แนวโน้มของสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบบังคับคนมาขอทาน หากวิเคราะห์ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอนาคตกับเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไปพร้อมกับความพยายามในการจัดการปัญหาขอทานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเพียงการจัดระเบียบเพื่อควบคุมคนขอทาน พบว่าต้องมีการทำความเข้าใจสาเหตุ ที่มาของขอทานในรูปแบบที่แตกต่าง อันจะนำไปสู่การออกแบบมาตรการการจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งในกระบวนการป้องกันและเฝ้าระวัง การปราบปราม และดำเนินคดี การคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายที่สอดคล้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

รวมถึงการจำแนกขอทานทั่วไปกับขอทานที่ตกเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์ และแนวทางในการสร้างร่วมมือกับขอทานเพื่อให้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การจับกุมและดำเนินคดีกับขบวนการค้ำมนุษย์ได้ต่อไป

■ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การจัดการปัญหาขอทานจำเป็นต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่มา รูปแบบ และกำหนดมาตรการที่ชัดเจน ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การจัดการปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขอทานนั้น ต้องเริ่มจากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) เพื่อคัดกรองและจำแนกว่าเข้าองค์ประกอบของการค้ำมนุษย์หรือไม่ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลแวดล้อมและจัดทำเป็นฐานข้อมูล (Profile Ring) อย่างเป็นระบบเพื่อที่จะสามารถจำแนกได้ว่าใครคือขอทานที่เป็นผู้ประสบปัญหาความยากลำบาก (Person in Trouble) และนำไปสู่การคัดกรองเพื่อวินิจฉัย และกำหนดรูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่สามารถประสานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น **รูปแบบการคัดกรองที่สำคัญคือการคัดกรองภายใต้มุมมองและความร่วมมือแบบสหวิชาชีพ (Multi-Professional Perspective and Co-Agency Cooperation)**

2. กระบวนการจัดการปัญหาขอทานต้องดำเนินการใน 2 ลักษณะคือ กรณีที่เป็นขอทานที่เกิดจากภาวะยากลำบากหรือประสบกับปัญหาสังคม โดยต้องมีการจัดทำแผนให้ความช่วยเหลือในระดับบุคคล (Individual Rehabilitation Program (IRP)) ตั้งแต่การให้ความช่วยเหลือ

การฟื้นฟู และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้กระบวนการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ และการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และครอบครัวของตัวขอทาน ในกรณีที่บุคคลเหล่านั้นไม่มีญาติ อาจใช้แนวคิดเรื่องกลุ่มให้ความช่วยเหลือกันเอง (Self-Help Group) มาใช้เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูศักยภาพของบุคคลและกลุ่มภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น **การจัดการปัญหาขอทานที่เกิดจากความยากลำบากในลักษณะปัจเจกบุคคลจำเป็นต้องมุ่งส่งเสริมศักยภาพและสร้างความร่วมมือเตรียมความพร้อมให้กับครอบครัวและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขและป้องกันปัญหา**

ส่วนกรณีที่เป็นขอทานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ ต้องดำเนินการตามแนวทางการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ ตั้งแต่การสืบสวนสืบเสาะค้นหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม (Investigation) การคัดแยกผู้เสียหายเพื่อเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู และการคุ้มครองผู้เสียหาย พร้อมกับการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายในการให้ความร่วมมือในการปราบปราม ซึ่งหากผู้เสียหายให้ความยินยอมร่วมมือในการเป็นพยาน ต้องมีการกำหนดมาตรการคุ้มครองพยาน รวมถึงบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายให้มีความปลอดภัยในพื้นที่ต้นทาง

3. ในกรณีที่พบว่าบุคคลขอทานเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำเป็นมีการกำหนดแนวทางการคุ้มครองผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ ประยุกต์ใช้หลักการจัดการรายกรณีเข้ามาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ต้องให้ความสำคัญกับมิติต่าง ๆ ของผู้เสียหายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และการดำเนินชีวิตภายหลังสิ้นสุดกระบวนการยุติธรรม

4. การสร้างทัศนคติ ความเข้าใจและมุมมองต่อขอทานที่ถูกต้องในสังคมไทยผ่านการสื่อสารแนวคิดและการทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับขอทาน เพื่อผู้คนในสังคมตระหนักต่อปัญหาการขอทานและการให้ทานที่ถูกต้องภายใต้หลักการที่ว่า **“การให้เศษเงินเพียงเล็กน้อย มิได้ช่วยแก้ไขปัญหขอทานให้หมดไปได้ แต่อาจเป็นการสร้างขอทานมืออาชีพ”**

■ บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมประชาสัมพันธ์ กองสวัสดิการสงเคราะห์.

(2538). สาเหตุ ปัญหา และความต้องการของ
คนเร่ร่อนขอทาน. รายงานการวิจัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). ความลำบาก
ในโลกมืด: กรณีศึกษาขอทานและวณิก
ตาบอด. เอกสารงานวิจัยในโครงการพัฒนา
ระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนและ
คนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ทรงพล พันธุ์วิชาติกุล. (2547). ความผิดฐาน
ค้ามนุษย์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อ
ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งใน
ลักษณะองค์กร ค.ศ. 200 และผลกระทบ
หากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติควบคุมขอทาน พ.ศ. 2484

พัทธกร ศาสนะสุพินธ์ ดุษฎี อายุวัฒน์และมณีนัย
ทองอยู่. (2554). กระบวนการย้ายถิ่นข้ามชาติ
ของผู้ย้ายถิ่นที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์.

- วารสารวิจัย มข : ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 : เมษายน-มิถุนายน 2554 หน้า 95-110
- ภิรมย์ เจริญผล. (2537). **ทัศนคติของคนไร้ที่พึ่งต่อการฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ชายและหญิงธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี**. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มูลนิธิกระจกเงาและศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์. (2549). **การศึกษาและสำรวจเส้นทางเด็กขอลาในพื้นที่แม่สาย จังหวัดเชียงราย – พื้นที่เชียงใหม่**. ใน รายงานการศึกษาและสำรวจข้อมูลเส้นทางเด็กขอลาในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่เศรษฐกิจ. หน้า 17-19
- มูลนิธิกระจกเงาและศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์. (2548). **“ขอลาเด็ก...เหยื่อบริสุทธิ์ในขบวนการค้ามนุษย์”** ใน การศึกษากระบวนการของเด็กที่อยู่ในธุรกิจขอลาและกระบวนการจัดการปัญหาขอลา โดยองค์การภาครัฐเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือในประเทศไทย. หน้า 6
- (ร่าง) **พระราชบัญญัติควบคุมการขอลาพ.ศ. ...** ศศิธร ไชยประสิทธิ์. (2545). **วิถีชีวิตและเงื่อนไขการดำรงชีวิตของคนจนในหมู่บ้านชนบทภาคเหนือ**, เอกสารงานวิจัยในโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย., อัดสำเนา.
- คิปปิ นพประเสริฐ. (2553). **ความมั่นคงของมนุษย์: การค้ามนุษย์ในไทย**. ใน จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 84. กรุงเทพฯ: สแควร์ปริ้นซ์ 93 จำกัด.
- ศุภชัย ศรีหล้า, 2534 อ้างถึงใน จุฑามณี สมบูรณ์สุทธิ. (2547). **หญิงชรา ความจนคนชายขอบ: ชีวิตริมฟุตบาทของหญิงชราขอลา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา) สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักบริการสวัสดิการสังคม, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2557). **ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ “ถอดบทเรียนการจัดระเบียบคนขอลา”** วันที่ 18 พฤศจิกายน 2557. มปท. เสวตลักษณะวรายุ. (2548). **คนข้ามแดน: ชีวิตและชุมชนของขอลาเขมรในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิภาคศึกษา บัณฑิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุ้นเรือน จุลกะเคียร. (2553). **มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์จากการขอลา**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ. (2558). **การจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบที่หลากหลาย**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 50 express.
- ข้อมูลออนไลน์**
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). **พม. เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชุมซักซ้อมแผนการดำเนินงานการจัดระเบียบขอลาทั่วประเทศ**. ออนไลน์. สืบค้นจาก http://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=13242
- ข่าวจริง สปริงนิวส์. (2556). **ตร.เชียงใหม่จับ**

หญิงพม่าเข้าเด็กมาขอทานมีรายได้วันละ 2,000 บาท. ออนไลน์. สืบค้นจาก: <http://www.springnews.co.th/local/58784>

โครงการรณรงค์ยุติธุรกิจเด็กขอทาน มูลนิธิกระจกเงา. (2556). รายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กขอทานรอบปี 2556. ออนไลน์. สืบค้นจาก http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=1773&auto_id=7&TopicPk

นิชชา บุรณสิงห์. (2557) ปัญหาขอทานเด็ก: ผลพวงของการพัฒนาที่ไม่สมดุล. ออนไลน์ สืบค้นจาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrcinf/nrc2557-article81.pdf

เดลินิวส์. (2558). จัดระเบียบขอทานครั้งที่ 3 ทั่วประเทศ 5 วัน. ออนไลน์. สืบค้นจาก <http://www.dailynews.co.th/Content/politics/298238/จัดระเบียบขอทานครั้งที่+3+ทั่วประเทศ+5+วัน>

เอกลักษณ์ หลุ่มชมแข. (2556). ดิตรามมนุษย์... การหลงทางของนโยบายรัฐ. ออนไลน์ สืบค้นจาก <http://www.thaipost.net/tabloid/170612/58324>

สื่อออนไลน์

Child Beggars in New Delhi, India ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=ejFI6JcVsLA&nohtml5=False>

Gypsies begging in Poland 2011 ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=bZQE-X6SIsU>

Gypsy beggar gangs in Sweden – part 1 ออนไลน์. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=t5-nX_gYHPM

Gypsy beggar gangs in Sweden – part 2 ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=FOHHeaezDEo>

Gypsy Christian Beggars from Romania Pretend to be Muslims ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Wx-o4MXEPGU>

Richest Beggars in India ออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=UHFmloC86Ok>

ภาษาอังกฤษ

Appadurai A. (1984). *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective.* Cambridge University Press.

Dociu M. and Dunarintu A. (2012). *The Socio-Economic Impact of Urbanization.* International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences Volume 2, Special Issue 1 (2012), pp. 47-52

Duranton G. and Puga D. (2013). *The Growth of Cities.* Cited in Handbook of Economic Growth, Volume 2, edited by Steven N. Durlauf and Philippe Aghion, to be published by Elsevier.

Matunhu J. (2011). *A critique of modernization and dependency theories in Africa:*

- Critical assessment.** African Journal of History and Culture Vol. 3(5), pp. 65-72, June 2011
- OECD. (2015) **The Metropolitan Century: Understanding Urbanisation and its Consequences.** Online available at <http://dx.doi.org/10.1787/9789264228733-en>
- Shareia B.F. (2015). **Theories of Development.** International Journal of Language and Linguistics Vol. 2, No. 1; March 2015.
- Yeh S.H.K. (1989). **Understanding Development: Modernization and Cultural Values in “ASIA AND THE PACIFIC Region”** UNESCO.

